

1 Maken

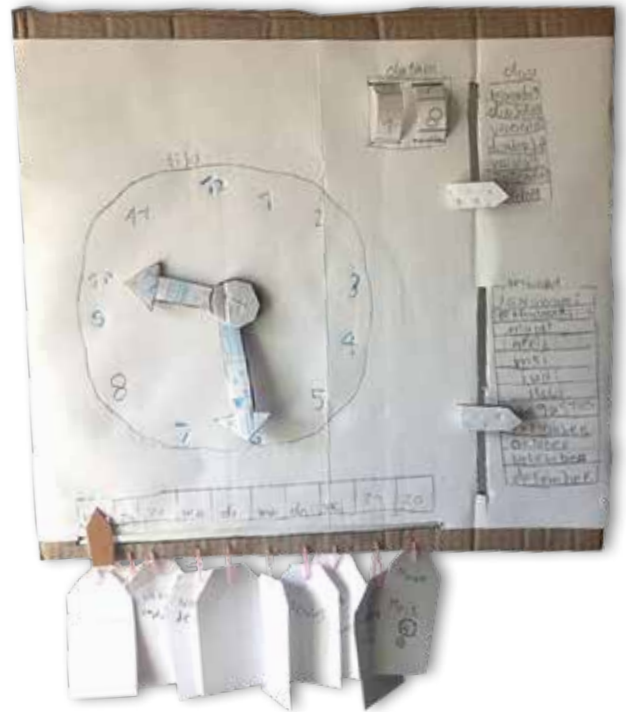
Enige jaren geleden was ik met mijn gezin op vakantie in Italië. We hadden een huisje gehuurd in een afgelegen gebied midden in de natuur. Fijn, even los van school en werk. We hadden geen plannen, het enige dat vaststond was vers brood halen in de ochtend en voor de rest deden we maar wat.

Voor drie van onze vier gezinsleden werkte dit prima. We lanterfantten de dag door en dan gingen we alweer koken. We zaten er lekker in, maar voelden ondertussen ook dat onze dochter er niet zo blij mee was. Ze vroeg iedere ochtend wat we gingen doen, en steeds weer hadden we een echt vakantieantwoord: 'Geen idee!'

Na een aantal dagen was ze het zat. Grommend pakte ze karton, schaar, lijm en stiften en ging aan het werk. Ze werkte heel geconcentreerd en maakte heel snelle proberen-verbeteren-iteraties. Ze voegde voortdurend dingen toe en maakte haar werkstuk steeds complexer. Het groeide onder haar handen. Ze maakte dit:

Het is een planbord. Met superveel functies: een klok, een jaarkalender, dagen van de week, alle dagen van de vakantie en allemaal handige schuifjes. Tijdens het maken moesten we hier en daar helpen, maar zij had de complete regie. 'Zo,' sprak ze beslist 'we gaan nu dit bord gebruiken.' Ik was extreem trots op haar. Er zat zoveel in deze situatie: ze was ontevreden en begreep waarom. Ze maakte van haar woede haar kracht en ging op eigen houtje een oplossing maken. Een oplossing die ook nog eens heel mooi was! We waren erg onder de indruk en hebben de hele vakantie op het bord gepland.

Mijn dochter bleek een *maker*. Ze gebruikte typische maker-eigenschappen om de situatie te verbeteren.

Van je hoofd naar de wereld

Veel mensen vinden van zichzelf dat ze niet creatief zijn. Ze zullen nooit kunstenaar worden of iets echt heel moois maken. En veel mensen zijn ook niet technisch. Ze vinden zichzelf daar niet geschikt voor: 'Ik schrik al als ik een lamp moet vervangen.'

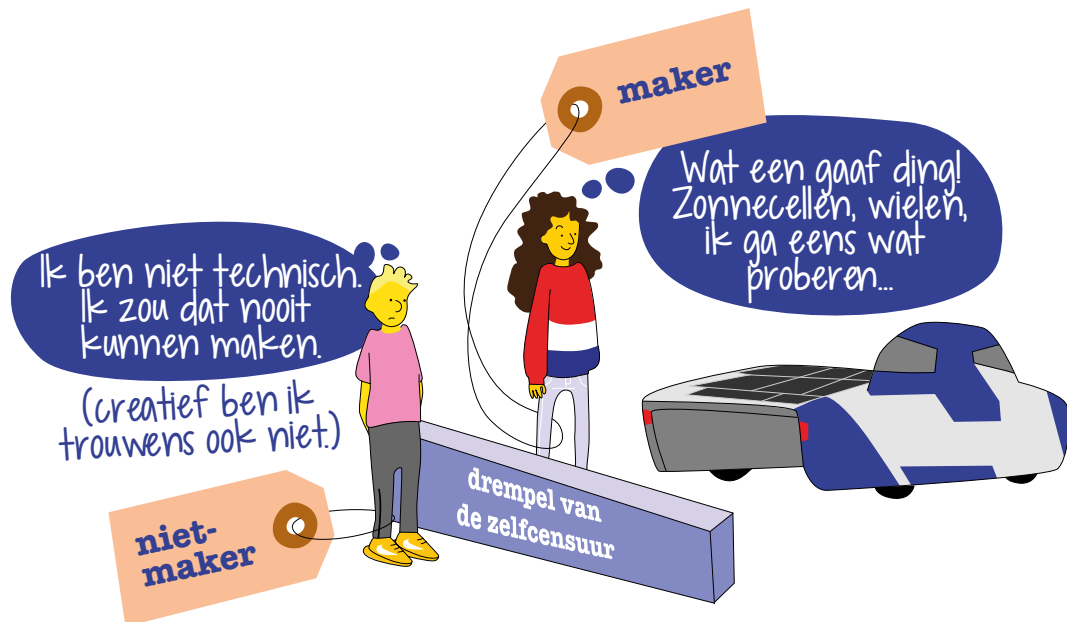
Deze beperkende opvattingen over wie je bent, zorgen ervoor dat je datgene wat je niet bent ook nooit zult worden. 'Laat maar zitten.'

Mijn dochter had dat ook. Toen ik haar complimenteerde met haar planbord, wees ze dat af. 'Nee mama, jouw tekeningen zijn mooi. Dit is niet mooi, dit is nodig.' In die opmerking zit iets interessants: iets oplossen heeft voor haar niets te maken met creativiteit, of met techniek, terwijl alle schuifjes en draaidingen technisch goed bedacht zijn. Had ik haar gevraagd iets creatief-technisch van karton te maken, dan was er niets gebeurd. Maar toen het daar niet om ging, ontstond iets heel moois.

Makers hebben dat: ze hebben niet de ambitie iets creatiefs te maken en gebruiken techniek heel speels (en vaak niet waar het voor bedoeld is). Makers leggen de opvattingen over creativiteit en techniek naast zich neer en zijn daardoor vrij.

Vanuit enthousiasme of urgentie brengen ze hun ideeën naar de wereld, daarin niet geremd door traditionele opvattingen over wat mooi of goed is.

Ze zijn over de drempel van de zelfcensuur heen gestapt.

De spelende mens

Makers spelen. Historicus, cultuurfilosoof en antropoloog Johan Huizinga schreef in 1938 het geweldige boek *Homo Ludens*. Daarin onderzoekt hij de rol van spelen in het leven van de mens. Hij trekt een aantal opvallende conclusies, zoals: 'Het [spelen] verwezenlijkt in een onvolmaakte wereld en het verwarde leven een tijdelijke, beperkte volmaaktheid.' Spel is een manier om een stukje van de wereld te isoleren. Een stukje waarbinnen eigen regels zijn en je niet wordt gestoord.

Ook zegt hij dat spelen serieus is: het is niet frivol en betekenisloos, het is ernst. Het schept orde, het is orde: spelen is een manier om dingen te grijpen en begrijpen.

Beide zien we in het project van mijn dochter.

En – het mooiste – het is vrij.

Volgens Huizinga verliezen volwassenen hun nieuwsgierigheid als de drang naar nuttigheid overheerst. Maar, zoals we uit zijn onderzoek kunnen concluderen: blijven spelen is belangrijk!

De ambachtsman

Amerikaans arbeidssocioloog Richard Sennett is het met Huizinga eens. In zijn boek *De Ambachtsman* pleit ook hij voor spelen. Wat hem betreft is spel oefenen en dus waardevol. Het steeds weer opnieuw bouwen van een toren is het oefenen in bouwen. Het is nieuwsgierig spelen, dat tegelijk effectief leren is. Ook makers zijn spelers. Ze gaan nieuwsgierig en speels met hun materialen en gereedschappen om, om hun ideeën te ontwikkelen en te kunnen delen. Nuttig bezig zijn en spelen zijn geen tegenstelling; ze gaan juist hand in hand.

Makers zijn gelukkig

Een maker die aan het werk is, bevindt zich in die tijdelijke, beperkte volmaaktheid van Huizinga. En dat maakt gelukkig. Het is overzichtelijk, er is rust en tegelijk veel energie, er is een gevoel van avontuur, maar ook een heldere focus; allemaal binnen het maakproces. We hebben dat nodig, en dat is altijd zo geweest.

De geschiedenis van het maken

Hallo pijl en boog

Ver voor we *homo sapiens* werden, waren we al makers. In de tijd van de *homo habilis* (2,5 miljoen jaar geleden) gebruikten mensen al primitieve gereedschappen (zoals vuurstenen messen om vlees mee van botten te schrapen). De mens ontwikkelde zich verder, en met hem ontwikkelden de gereedschappen en technieken. Zo werden technieken om stenen te bewerken verfijnder, gingen mensen vuur gebruiken en werden de pijl en boog uitgevonden.

Maken is onze cultuur

Ongeveer 50.000 jaar geleden werd het maken complexer. In de periodes daarvoor ging het vooral om het maken van de gereedschappen, maar in de late steentijd was er een opmerkelijke inhoudelijke groei: het ging niet meer alleen om handige gereedschappen, maar voor het eerst werden er ook voorwerpen met betekenis gemaakt (grotschilderingen, sieraden, beeldjes). De mens ging zich creatief uiten en gebruikte maken als communicatiemiddel.

De makende mens

Wij mensen zien onszelf graag als intelligente wezens. *Homo sapiens* is Latijn voor: de verstandige, of wijze, mens. Op het denken zijn we het meest trots, en slimheid wordt hoog gewaardeerd. Maar we zijn natuurlijk net zo goed makende mensen: *homo faber*. Onze verre voorouders maakten en wij zijn dat door de eeuwen heen altijd blijven doen. Al timmerend, bouwend, wevend, pottenbakkend, solderend, programmerend en wat-dan-ook-makend hebben we de wereld veranderd en ingericht naar onze behoeftes. Onze wereld; zelf bedacht en zelf gemaakt!

En nog steeds zijn we trots op onze zelfgebakken taart, ons eigenhandig – al dan niet een beetje scheef – geplaatste muurtje en ons zelfontworpen geboortekaartje. Maken is onze cultuur. Als we niets meer zouden maken, zouden we ons ongelukkig en incompleet voelen.

